

FENNTARTHATÓ FOGYASZTÁS ÉS TERMELÉS

A fenntartható növekedés az Európai Unió (EU) egyik legfontosabb célja. Szembesülve azzal, hogy a világon mindenütt egyre kevesebb a rendelkezésre álló természeti erőforrás, a termelők és a fogyasztók számára is az jelenti a legnagyobb kihívást, hogy kevesebből hozzanak létre többet. Az EU e kihívás kezelése érdekében, ami a gyors éghajlatváltozás és az energia és erőforrás iránti egyre nagyobb kereslet időszakában vált szükségessé, a fenntartható fogyasztást és termelést célzó politikák egész sorát vezette be. E politikák javítják a termékek átfogó környezeti teljesítményét teljes életciklusuk során, ösztönzik a jobb termékek és termelési technológiák iránti keresletet, és segítik a fogyasztókat abban, hogy megfelelő információk alapján válasszanak. Az európai zöld megállapodás és különösen a körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési terv keretében bejelentették a fenntartható termékpolitikára vonatkozó jogalkotási kezdeményezést annak érdekében, hogy a termékeket alkalmassá tegyék a klímasemleges, erőforrás-hatékony és körforgásos gazdaságra.

JOGALAP

Az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 191–193. cikke.

EREDMÉNYEK

A. A fenntartható fogyasztásról és termelésről szóló cselekvési terv

2008 júliusában az Európai Bizottság intézkedés- és javaslatcsomagot terjesztett elő a fenntartható fogyasztásra és termelésre (SCP), valamint a fenntartható iparpolitikára (SIP) vonatkozóan ([COM\(2008\) 0397](#)), amely a termékek környezeti teljesítményének teljes életciklusuk során történő javítását, a fogyasztói tudatosság növelését, valamint a fenntartható áruk és termelési technológiák iránti igény ösztönzését, az uniós iparon belüli innováció támogatását, továbbá a nemzetközi aspektusok kezelését tűzte ki célul. A fenntartható fogyasztásról és termelésről szóló cselekvési terv keretében az alábbi területeken indítottak kezdeményezéseket: a környezetbarát tervezésről szóló irányelv kiterjesztése, az ökocímkéről szóló rendelet felülvizsgálata, a zöld közbeszerzésről szóló jogszabály, a környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszer, az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve és az ökoinnovációs cselekvési terv. Ezek az eszközök szerves részét képezik az Európai Unió fenntartható fejlődési stratégiájának (EU SDS), amelynek 2009. évi felülvizsgálata megerősítette a hosszú távú uniós elkötelezettséget a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos kihívásokkal való szembenézés iránt, ugyanakkor pedig

elismerte az Unión kívüli partnerekkel – például az ENSZ marrákesi folyamatának keretében – történő együttműködés megerősítésének fontosságát.

B. Az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemterve

Az Európa 2020 stratégia erőforrás-hatékonyra vonatkozó kiemelt kezdeményezése után, amely felszólít az erőforrás-hatékonyra vonatkozó közép- és hosszú távú célok kitűzésére és a célok elérését szolgáló eszközök meghatározására, 2011-ben indították el az erőforrás-hatékony Európa megvalósításának ütemtervét. Az ütemterv javaslatokat tesz az erőforrás-termelékenység növelésének és a gazdasági növekedés erőforrás-felhasználástól, valamint annak környezeti következményeitől való leválasztásának módjaira (további információ az erőforrás-hatékonyról és a körkörös gazdaságról szóló tájékoztatóban, [2.5.6](#)).

C. Ökocímkezés és az energiafogyasztás címkézése

A címkézés az az eszköz, amellyel a fogyasztók tudomására lehet hozni olyan fontos információkat, amelyek alapján választhatnak. Az európai ökocímke egy 1992-ben létrehozott önkéntes rendszer, amely arra ösztönzi a vállalkozásokat, hogy bizonyos környezetvédelmi kritériumoknak megfelelő termékeket és szolgáltatásokat értékesítsenek. A kritériumokat az Európai Unió ökocímke-bizottsága (EUÖB) határozza meg és vizsgálja felül, amely a kapcsolódó értékelési és hitelesítési követelményekért is felelős. Az ökocímket elnyert termékeket és szolgáltatásokat viráglogóval látják el, hogy a fogyasztók – az állami és magánbeszerzőket is ideértve – könnyen felismerhessék azokat. Ezt a címkét eddig tisztítószerek, papírtermékek, készülékek, ruházati, háztartási és kerti termékek, kenőanyagok és szolgáltatások, például idegenforgalmi szálláshely-szolgáltatások kapták meg. Az ökocímke-re vonatkozó kritériumok alapjául nem egyetlen tényező szolgál, hanem olyan tanulmányok, amelyek a termékek, illetve szolgáltatások által teljes életciklusuk során kifejtett környezeti hatásokat vizsgálják. Az uniós ökocímkeről szóló [66/2010/EK rendelet](#) 2008. évi felülvizsgálatának célja az önkéntes ökocímkerendszer alkalmazásának ösztönzése volt azáltal, hogy kevésbé költséges és bürokratikus szabályokat állapít meg. A Bizottság 2017. június 30-án ismertette az ökocímke-rendelet értékelésének (célravezetőségi vizsgálatának) következtetéseit. Megállapította, hogy a rendelet releváns, nagyjából koherens és uniós hozzáadott értéket biztosít. Arra a következtetésre is jutott azonban, hogy a rendelet részben eredményes (mivel lehetővé teszi a címkét viselő termékek esetében a jobb környezeti teljesítményt, de egyes terméktípusok esetében lehetséges, hogy a kritériumok nem megfelelőek, a felhasználás pedig továbbra is alacsony) és részben hatékony (mivel a megfelelés költségei bizonyos esetekben akadályozhatják a részvételt).

A 92/75/EGK irányelv bevezette a háztartási gépek („fehéráruk”) energiafogyasztásának címkézésére EU-szerte alkalmazandó rendszert, amelynek értelmében a címkék és a termékismertetőkből foglalt információk az összes elérhető modell esetében tájékoztatják a potenciális fogyasztókat az energiafogyasztás mértékéről. 1995-ös bevezetése óta az uniós energiafogyasztási címke a gyártók és a fogyasztók számára széles körben elismert és méltányolt útmutatóvá vált. 2010 júniusában felülvizsgálták az energiafogyasztási címkézésről szóló 2010/30/EK

irányelvet annak érdekében, hogy annak hatálya a termékek szélesebb körére, köztük az energiafelhasználó és egyéb, energiával kapcsolatos termékekre is kiterjedjen. 2015. július 15-én a Bizottság az A-tól G-ig terjedő címkézési skálához való visszatérést javasolta. Az energiacímkézés keretének meghatározásáról és a 2010/30/EU irányelv hatályaon kívül helyezésétől szóló, [2017. július 4-i \(EU\) 2017/1369 rendelet](#) új energiahatékonysági címkézési követelményeket hozott létre az egyes termékcsoportokra vonatkozóan. Konkrétan 2021-től kezdődően öt termékcsoport esetében (hűtőgépek, mosogatógépek, mosogatógépek, mosógépek, televíziók és lámpák) új beosztást vezetnek be: az A+++ energiahatékonysági osztályba sorolt termék az újbeosztás után „B” osztályba fog tartozni, az energiafogyasztás bármilyen változása nélkül. Az „A” osztály kezdetben üres lesz, hogy teret engedjen az energiahatékonyabb modelleknek. Ez lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy egyértelműbben meg tudják különböztetni a leginkább energiahatékony termékeket.

D. Környezettudatos tervezés

A környezettudatos tervezésről szóló irányelv a termékek műszaki fejlesztését biztosítja. A 2005/32/EK irányelv 2009. évi felülvizsgálata ([2009/125/EK irányelv](#)) kiterjesztette az irányelv hatályát az energiafelhasználó termékektől eltérő, energiával kapcsolatos többi termékre; ezek olyan termékek, amelyek a használat során nem fogyasztanak energiát, viszont közvetett hatást gyakorolnak az energiafogyasztásra, így például a vízfelhasználó készülékek, ablakok vagy szigetelőanyagok. 2012-ben a Bizottság közzétette a 2009/125/EK irányelv felülvizsgálatát azzal a következtetéssel, hogy nem szükséges a környezetbarát tervezésről szóló irányelv azonnali felülvizsgálata, sem hatályának kiterjesztése az energiával nem kapcsolatos termékekre.

E. Környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszer (EMAS)

Az EMAS olyan irányítási eszköz, amelynek segítségével a társaságok és egyéb szervezetek értékelést és jelentést készíthetnek környezeti teljesítményükről, illetve javíthatják azt. A rendszer 1995 óta áll a társaságok rendelkezésére, bár eredetileg az ipari ágazatokban működő társaságokra korlátozódott. 2001 óta azonban az EMAS már valamennyi gazdasági ágazat számára elérhető, beleértve a köz- és magánszolgáltatásokat is. 2009-ben felülvizsgálták és módosították az [1221/2009/EK EMAS-rendeletet](#) azzal a céllal, hogy fokozottan ösztönözzék a szervezeteket arra, hogy kérjék nyilvántartásba vételüket az EMAS-nál. Az EMAS-rendelet e felülvizsgálata nyomán javult a rendszer alkalmazhatósága és hitelessége, és megerősödött láthatósága és hatása. Az ISO 14001:2015 szabvány felülvizsgálatával kapcsolatos változásokat 2017-ben az EMAS-rendelet I., II. és III. mellékletével módosították. Az e mellékleteket módosító (EU) 2017/1505 rendelet 2017. szeptember 18-án lépett hatályba.

F. Zöld közbeszerzés (GPP)

A zöld közbeszerzés (GPP) önkéntesen alkalmazott politika, amely támogatja a közintézményeket olyan termékek, szolgáltatások és munkálatok beszerzésében, amelyek csökkentett mértékben terhelik a környezetet. A GPP-vel kapcsolatos koncepciót az utóbbi években széles körben elismerték, mint olyan eszközt, amely elősegíti a piac zöldebb termékek és szolgáltatások felé történő irányítását,

továbbá a hatóságok tevékenységei környezeti következményeinek enyhítését. A tagállamok a nemzeti cselekvési tervek révén hajtják végre a GPP-t. Két 2004-ben elfogadott közbeszerzési irányelv (a 2004/18/EK és a 2004/17/EK irányelv) első ízben tartalmazott külön hivatkozást arra a lehetőségre, hogy a szerződés-odaítélési eljárásba beépítsenek környezetvédelmi szempontokat is, például úgy, hogy környezetvédelmi követelményeket illesztnek be a műszaki előírások közé, öko címkéket alkalmaznak vagy környezetvédelmi jellemzőkön alapuló kritériumokat határoznak meg. A 2014 februárjában az egységes piacról szóló jogszabály hatálya alá tartozó közbeszerzésre vonatkozó reform keretében elfogadott három irányelv (a [2014/24/EU](#) (klasszikus irányelv), a [2014/25/EU](#) (közüzemi irányelv) és a [2014/23/EU](#) (koncessziókról szóló irányelv)) egyszerűbbé teszi az eljárásokat azáltal, hogy az innováció érdekében javítja az üzleti feltételeket, valamint ösztönzi a zöld közbeszerzés szélesebb körű alkalmazását, támogatva az erőforrás-hatékony és alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulást.

2008-ban az Európai Bizottság közzétette [„Környezetvédelmi szemléletű közbeszerzés” című közleményét \(COM\(2008\) 0400\)](#), amely számos olyan intézkedésre tett javaslatot, amelyek segítik a GPP tagállamok és egyes ajánlatkérők általi végrehajtását. Ennek eredményeként a GPP önkéntes megközelítésének részeként kidolgozták az uniós GPP-kritériumokat. Eddig 21 GPP-kritériumcsoportot tettek közzé a kiválasztott szektorokra, például a közlekedésre, az irodai informatikai berendezésekre, a tisztítószerre és szolgáltatásokra, az építőiparra, a hőszigetelésre, a kertészeti termékekre és szolgáltatásokra stb. vonatkozóan.

G. Ökoinnovációs cselekvési terv

A Bizottság által 2011 decemberében indított ökoinnovációs cselekvési terv a környezettechnológiai cselekvési tervet (ETAP) ([COM\(2004\) 0038](#)) váltja fel és ez utóbbin alapul. Az ETAP célja a környezetbarát technológiák fejlesztésének és alkalmazásának fellendítése, valamint e területen az európai versenyképesség javítása volt.

Az ökoinnovációs cselekvési terv elsősorban az Európa 2020 stratégia „Innovatív Unió” kiemelt kezdeményezéséhez kapcsolódik. Ki kell terjesztenie az innovációs politikák hatókörét a zöld technológiákra és az ökoinnovációra, valamint ki kell emelnie a környezetvédelmi politika gazdasági növekedésben betöltött szerepét. Foglalkoznia kell bizonyos ökoinnovációs akadályokkal és lehetőségekkel – különösen azokkal, amelyekre az általánosabb innovációs politikák nem térnek ki.

Az ökoinnovációs cselekvési terv tág politikai keretet biztosít, és különböző forrásokból finanszírozható. 2014 és 2020 között a Horizont 2020 lesz a fő pénzügyi forrása. Egyéb források még az európai strukturális és beruházási alapok, például az Európai Regionális Fejlesztési Alap, a LIFE környezetvédelmi és éghajlat-politikai program, a COSME és a közös agrárpolitika. Az ökoinnovációs vállalkozások finanszírozásának jelentős részét a Bizottság által létrehozott új finanszírozási eszköz fogja biztosítani, hitelt és tőkefinanszírozást nyújtva számukra.

Az elmúlt években az EcoAP számos célja egybeforrt a körforgásos gazdaság koncepciójával, amely tanulva a természettől nem pazarol semmit. Az ökoinnováció kulcsfontosságú a körforgásos gazdaság számos aspektusának megvalósításához:

ipari szimbiózis vagy ökológiák, „bölcstől bölcsőig” szemléletű tervezés és új, innovatív üzleti modellek stb. (lásd még a [2.5.6.](#) számú tájékoztatót az erőforrás-hatékonyságról és a körforgásos gazdaságról).

H. A fenntartható termékpolitikára vonatkozó jogalkotási kezdeményezés

Az európai zöld megállapodás keretében a Bizottság 2020 márciusában előterjesztette [a körforgásos gazdaságra vonatkozó új cselekvési tervet](#), amelyben fenntartható termékpolitikai jogalkotási kezdeményezést jelentett be annak érdekében, hogy a termékeket alkalmassá tegye a klímasemleges, erőforrás-hatékony és körforgásos gazdaságra, csökkentse a hulladék mennyiségét, és biztosítsa, hogy a fenntarthatóság terén élenjárók teljesítménye fokozatosan normává váljon. A 2021 negyedik negyedévében várható jogalkotási kezdeményezés maga után vonja a környezetbarát tervezésről szóló irányelv felülvizsgálatát, az irányelv hatályát az energiával kapcsolatos termékeken túlra is kiterjesztve, és további jogalkotási intézkedéseket fog javasolni. Foglalkozni fog továbbá a káros vegyi anyagok jelenlétével az olyan termékekben, mint az elektronika és az ikt-berendezések, a textíliák, a bútorok, az acél, a cement és a vegyi anyagok. Ezt a kezdeményezést a körforgásos gazdaságra vonatkozó cselekvési tervben bejelentett egyéb kezdeményezésekkel szoros összefüggésben dolgozzák ki, különös tekintettel azokra, amelyek célja a fogyasztók zöld átállásban való szerepvállalásának növelése, valamint a környezetbarát jellegre vonatkozó állítások termék- és szervezeti környezeti lábnyomra vonatkozó módszerek alkalmazásával történő alátámasztása. E kezdeményezések együttes célja egy olyan koherens szakpolitikai keret létrehozása, amelynek keretében a fenntartható áruk, szolgáltatások és üzleti modellek normává válnak, a fogyasztási minták pedig fenntarthatóbbak.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az Európai Parlament számos alkalommal kifejezésre juttatta, hogy támogatja a fenntartható fogyasztásról és termelésről szóló cselekvési tervet és annak elemeit. A környezetbarát tervezésről szóló irányelv 2009. évi felülvizsgálata során a Parlament sikeresen megerősítette az életciklus-elemzés koncepcióját, különösen a forrás- és anyaghatékonyság szempontját. A Parlament elérte azt is, hogy részletes rendelkezések kerüljenek bele az irányelvbe a kis- és középvállalkozásokra és a fogyasztók tájékoztatására vonatkozóan. Az EP emellett határozottan támogatta az irányelv hatályának kiterjesztését az energiával kapcsolatos termékekre is.

A Parlament emellett hathatós szerepet játszott a környezetbarátabb rendelkezések közbeszerzési irányelvekbe történő egymást követő bevezetésében. Ezen irányelvek 2014-ben elfogadott legutóbbi felülvizsgálata során a Parlament többek között támogatta „a gazdaságilag legelőnyösebb ajánlattal” kapcsolatos új szempont odaítélési eljárásba való bevezetését. A közintézmények ezzel nagyobb hangsúlyt fektethetnek a minőségre, a környezetvédelmi megfontolásokra, a szociális aspektusokra vagy az innovációra, miközben továbbra is tekintetbe veszik a beszerzés tárgyának árát és életciklusköltségét.

2004. április 19-én a Parlament úgy határozott, hogy az EMAS-szal összhangban környezetközpontú irányítási rendszert (EMS) hoz létre. 2006. január 24-én a

Parlament „EMAS-nyilatkozatot” írt alá, amelyben kötelezettséget vállalt annak biztosítására, hogy tevékenységei igazodjanak a környezetvédelmi irányítás aktuális bevált gyakorlataihoz. 2007-ben a Parlament megkapta az ISO 14001:2004 tanúsítványt és nyilvántartásba vették az EMAS-rendszer alapján. Az EMAS keretében a Parlament 2019. december 16-án úgy határozott, hogy 2006-hoz képest 2024-re legalább 40%-kal csökkenti az egy főre jutó üvegházhatásúgáz-kibocsátását, valamint számos más éghajlati teljesítménymutatót, többek között a személyszállításból, a megújuló energia felhasználásából, a gáz-, tüzelőanyag- és villamosenergia-fogyasztásból származó üvegházhatásúgáz-kibocsátást stb. A 2019. évi EMAS-adatok szerint a Parlament személyenkénti ÜHG-kibocsátása már 37,7%-kal csökkent.

A Parlament zöld közbeszerzési politikát is alkalmaz. 2017 júniusában [a Parlament tanulmányt tett közzé a zöld közbeszerzésről](#), amely a zöld közbeszerzés jelenlegi és uniós alkalmazását és lehetőségeit vizsgálja a Bizottság körforgásos gazdaságra vonatkozó uniós cselekvési tervének összefüggésében és nyomon követéseként. A tanulmány környezeti előnyöket állapított meg a polgárok, valamint a foglalkoztatás és a gazdaság egésze számára európai szinten.

Az Európai Parlament 2013. október 17-i állásfoglalásában üdvözölte az ökoinnovációs cselekvési tervet. A Parlament hangsúlyozta az ökoinnováció potenciális szinergiahatásait a fenntartható munkahelyek létrehozásában, a környezetvédelemben és a gazdasági függőség csökkentésében. Az állásfoglalás továbbá hangsúlyozta az ökoinnováció horizontális politikai jellegét, valamint azt, hogy az ökoinnováció szempontjait valamennyi politikai területen érvényesíteni kell. Ezzel összefüggésben az EP üdvözölte a Horizont 2020, a COSME, a LIFE környezetvédelmi és éghajlat-politikai program és a közös agrárpolitika keretében kínáló ökoinnovációs finanszírozási lehetőségeket, és hangsúlyozta a kialakulóban lévő uniós pénzügyi eszközök szerepét abban, hogy az Európa 2020 stratégia Innovatív Unió és Forráshatékony Európa kezdeményezéseinek hajtómotorjaként működjenek.

A 2014 és 2020 közötti többéves pénzügyi programokról szóló tárgyalások során a Parlament az Európa 2020 stratégia fenntartható növekedésre és munkahelyteremtésre irányuló ambiciózus céljainak tükrében kérte a hosszú távú költségvetés növelését. Az EP az egyes programokról szóló tárgyalások során elérte, hogy az ökoinnováció kerüljön be azon beruházási prioritások közé, amelyek finanszírozásra jogosultak az Európai Regionális Fejlesztési Alapból.

A Parlament [2017. június 13-án jogalkotási állásfoglalást fogadott el a háztartási készülékek energiafogyasztásának az A-tól G-ig terjedő skálára történő egyszerűsítéséről](#), amely lehetővé teszi a fogyasztók számára, hogy olyan termékeket válasszanak, amelyek csökkentik az energiafogyasztást és az energiaszámláikat.

[2017. július 4-i állásfoglalásában, amelynek címe „A termékek hosszabb élettartama: a fogyasztók és a vállalatok számára nyújtott előnyök”](#), a Parlament felhívta a Bizottságot, hogy javítsa a termékek tartósságára vonatkozó információkat egy olyan önkéntes európai címke bevezetésének megfontolása révén, amely kiterjed különösen a termék tartósságára, a környezetbarát tervezés jellemzőire, a műszaki fejlődésnek megfelelő fejleszthetőségére és a javíthatóságára.

A környezetbarát tervezésről szóló irányelv (2009/125/EK) végrehajtásáról szóló, [2018. május 31-i állásfoglalásában](#) a Parlament felszólította a Bizottságot, hogy fordítson elegendő erőforrást a környezetbarát tervezés folyamatára, tekintettel a jogszabály jelentős uniós hozzáadott értékére. Felkérte emellett a Bizottságot, hogy mérje fel, hogy a környezettudatos tervezés jelenlegi módszertana az energiával kapcsolatos termékeken kívül más termék kategóriákra is alkalmazható-e, és terjesszen elő javaslatokat új jogszabály kidolgozására.

Bár az EMAS keretében a nem csökkenthető kibocsátásainak 100%-os ellentételezése miatt a Parlament már 2016 óta karbonsemlegesnek vallja magát, [2020. május 14-i állásfoglalásában](#) kijelentette, hogy jó példával jár elől, és utasította az Elnökséget, hogy dolgozzon ki a karbonsemlegesség 2030-ig belföldi intézkedések révén történő (ellentételezés nélküli) elérését célzó stratégiát . [A Parlament szén-dioxid-semlegességről szóló, 2020 szeptemberében közzétett tanulmánya](#) rövid, közép- és hosszú távú üvegházhatásúgázkibocsátás-csökkentési intézkedéseket ismertet, amelyek lehetővé tennék a Parlament számára, hogy a karbonsemlegesség érdekében 2030-ra drasztikusan csökkentse szénlábnyomát.

Georgios Amanatidis
01/2021

